Y Grŵp Trawsbleidiol ar Sipsiwn a Theithwyr
Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol a chyfarfod cyffredinol

Dydd Llun 27 Tachwedd 2017
11.00–14.30
Ysgol Gynradd Gymunedol Priordy Cil-maen

Yn bresennol

Julie Morgan AC
Shelley Morris, Pennaeth Ysgol Gynradd Gymunedol Priordy Cil-Maen
Shona Probert
Sonia Dixon - Cymdeithas Sipsiwn a Theithwyr yng Nghymru, Caerdydd
Rhiannon Jones - Teithio Ymlaen, Tros Gynnal Plant
Liz Cartwright - Ymgysylltu â'r Cyhoedd a Chleifion, Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda
Helen West – Swyddfa Julie Morgan AC
Thomas Hendry
David Phillips
Alison Davies
Bev Stephens
Caroline Hodgson
Jasmine Jones - Sipsiwn a Theithwyr Cymru
Peter Gill - Tîm Iechyd Meddwl, Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda
Nicola - Tîm Iechyd Meddwl, Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda
Hector Walker - Tîm Iechyd Meddwl, Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda
Ann Davies
Kirby Jones
Tyrone Price
Leanne Morgan
Charlie - Aelod o'r gymuned
Clare - Priory Project
Trudy Aspinwall - Teithio Ymlaen, Tros Gynnal Plant
Denise Barry - SOVA
Pearl Llewellyn - Cynghorydd Sir Benfro dros Gil-maen

Ymddiheuriadau

Angela Burns AC
Neil Hamilton AC
Paul Davies AC
Llyr Gruffydd AC

Dechreuodd Julie drwy groesawu pawb i'r cyfarfod, gan ddiolch i Shelley am adael i'r grŵp ddefnyddio'r ysgol ar gyfer y cyfarfod. Wedyn, gofynnodd i bawb gyflwyno eu hunain. Cadarnhaodd Julie mai diben y sesiwn hon oedd trafod datblygiadau yn Sir Benfro.

Shelley
Yn anffodus, daeth cyllid prosiect Undod dros gyfnod o dair blynedd i ben ym mis Ionawr 2017. Roedd y prosiect yn grymuso aelodau'r gymuned ac yn rhoi mynediad uniongyrchol iddynt at adnoddau o ran iechyd ac at nyrs ddynodedig. Yn sgil dirwyn prosiect Undod i ben, mynegwyd pryderon ynghylch sut y bydd y gymuned yn cael mynediad at gyfleusterau iechyd. Fodd bynnag, mae'r prosiect wedi grymuso'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr i ofyn pan fo angen help arni - felly mae'r prosiect wedi sicrhau etifeddiaeth gadarnhaol.

Mae cynllun Teithio Ymlaen wedi'i sefydlu ac mae'n helpu, ond nid yn yr un modd â phrosiect Undod.

Mae'n rhaid i Gyngor Sir Benfro wneud arbedion o £20,000 yn y gyllideb ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr. Maent hefyd yn cynnig toriad o 5 y cant i'r gyllideb addysg.

Shona
Ers i brosiect Undod ddod i ben, mae'n teimlo nad oes unrhyw un ar gael i droi ato am gymorth. Nid oes unrhyw un ar gael i siarad â nhw.

Shelley
Trafod fforwm i bobl ifanc. Anfonodd hi e-bost at ysgolion uwchradd lleol ym mis Hydref i hwyluso'r broses o sefydlu'r fforwm, ond nid yw hi wedi cael llawer o ymatebion. Mae angen gweithiwr cyswllt ar ysgolion i helpu plant o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr mewn ysgolion.

Denise
Mae Pennaeth Ysgol Greenhill eisiau cymryd rhan, ond mae hi eisiau siarad â'r plant yn uniongyrchol yn gyntaf. Mae hi'n aros am ddyddiad ar gyfer cyfarfod ar ôl y Nadolig.

Peter
Roeddwn i'n meddwl bod fforwm i bobl ifanc eisoes wedi'i sefydlu.

Denise
Ers i brosiect Undod ddod i ben, mae'r momentwm wedi lleihau.

Kirby
Nid yw plant o reidrwydd yn gwybod bod ganddynt fforwm. Mae angen iddynt gael gwybod am y fforwm yn y ffordd gywir.

Clare
Bydd prosiect Priory yn ceisio parhau â gwaith prosiect Undod.

Shelley
Gall pob disgybl yn Sir Benfro gyfrannu at fforwm pobl ifanc Cymru - yr unig beth sydd ei angen arnynt yw'r cyfle i wneud hynny.

Kirby
Nid yw plant a phobl ifanc o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr yn gwybod bod pobl yn ceisio eu helpu oherwydd nid yw'r wybodaeth hon yn cael ei chyfathrebu yn y ffordd gywir. Mae'n golygu eu bod yn teimlo nad oes unrhyw un yn fodlon bod yn eiriolwr ar eu rhan.

Trudy
Dylai ysgolion fod â gweithiwr allweddol i ymgysylltu â phlant o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr. Mae yna fwlch o hyd ac mae angen i ysgolion gamu i'r adwy a nodi beth y gallant ei wneud i helpu eu plant. Dylai ysgolion y brif ffrwd fod yn gwneud hyn yn barod.

Tyrone
Byddai'n syniad da dod â phlant o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr i'r cyfarfod â'r Penaethiaid er mwyn iddynt gwrdd â'r plant yn iawn a nodi'r ffyrdd gorau o'u helpu. Wedyn, bydd y plant yn gwybod bod y Penaethiaid yn eiriolwyr ar eu rhan.

Shelley
Efallai y dylai tudalennau Facebook hyrwyddo'r gwaith y mae sefydliadau'n ei wneud i helpu'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr er mwyn rhannu'r neges bod pobl yn ceisio helpu.

Tom Tom
Mae'r Fforwm Teithio Ymlaen yn boblogaidd iawn ac mae llawer yn mynd iddo. Efallai y gellid ei ddefnyddio fel enghraifft o arfer gorau ar gyfer fforymau eraill.

Bev

Rwyf wedi gweithio ar brosiect Undod ers dros 21 o flynyddoedd. Dylem ni oll fod mewn cysylltiad â'n gilydd, gan weithio tuag at yr un nod.
Mewn ysgolion, mae'n bosibl bod y plant eisoes wedi dod o hyd i weithiwr cymorth.

David
Tyrone a Shona - beth yw'r problemau yn Sir Benfro yn eich barn chi?
Yng Nghasnewydd, mae gennym un safle a ganiateir ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr ('tolerated site'), ac nid yw mwyafrif y plant yn mynd i'r ysgol.

Tyrone
Mae angen i'r prosiectau sydd ar gael fod yn fwy amlwg. Mae'n teimlo bod y rhan fwyaf o'r penderfyniadau yn cael eu gwneud gan oedolion, heb ymgynghori â phobl ifanc.

Denise
Drwy'r prosiect Undod, roedd pobl ifanc yn cymryd rhan yn fwy nag erioed.

Shona
Bu llawer o siarad am ddigwyddiadau/prosiectau yn y gorffennol ac ati. Mae angen inni edrych i'r dyfodol.
Yn Ysgol Greenhill, ni all plant o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr gwrdd â'i gilydd gan nad oes neb ar gael i hwyluso'r broses.
Mae angen i blant o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr ddod at ei gilydd i drafod materion a phryderon sy'n bwysig iddynt. Wedyn, gallant drosglwyddo'r materion hyn i brosiect Priory.

Kirby
Mae Sipsiwn a Theithwyr am gael eu cynnwys mewn cynlluniau i'w helpu, ond nid ydynt am gael eu hallgau o weithgareddau cyffredinol drwy orfod mynd i'r sesiynau hyn.
Rhoddwyd enghraifft o gymydog sydd â phlentyn sydd ag anhwylder deubegynol a sgitsoffrenia. Nid oedd y rhieni wedi ticio'r blwch i nodi ei fod yn dod o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr oherwydd y byddai hyn wedi achosi iddo gael ei nodi'n syth fel 'plentyn drwg o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr', er mai'r cyflwr oedd yn gyfrifol am ei ymddygiad. Roedd yn rhaid i mi helpu i fynd ag ef i'r ysbyty oherwydd ei fod yn bygwth lladd ei hun. Pan wnaethom ni gyrraedd, ni chafodd y gefnogaeth gywir. Mae'n dal i aros i gael y driniaeth gywir.

Clare
Mae iechyd yn fater pwysig i Sipsiwn a Theithwyr ac mae'n rhaid gwneud rhywbeth.

Peter
Rydw i'n gweithio ym maes iechyd meddwl i oedolion felly nid oes gennyf lawer o fewnbwn o ran plant.

Clare
A oes gweithwyr allgymorth ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr?

Peter
Nid oes unrhyw un y mae e'n gwybod amdano.

Julie
A allai hyn fod yn rhywbeth y gall ef ei argymell a'i ddwyn ymlaen?

Bev
Mae effaith dod â phrosiect Unity i ben ar feddygfeydd teulu ym Mhenfro a Doc Penfro wedi bod yn aruthrol. Bu staff mewn meddygfeydd yn trafod a allent ariannu prosiect tebyg i brosiect Undod eu hunain gan fod ganddynt arian sydd wedi'i ddyrannu ar gyfer prosiectau fel hyn.

Julie
A oes unrhyw faterion eraill yr hoffech eu trafod?

Tyrone
Gall yr amodau y mae pobl yn byw ynddynt effeithio ar iechyd meddwl. Mae helpu gydag iechyd meddwl yn un peth, ond os yw amodau byw yn wael ni fydd unrhyw gefnogaeth yn llwyddo.

Kirby
Gofynnwyd i Sipsiwn a Theithwyr lenwi holiadur yr Asesiad o Anghenion Llety a chafwyd addewid y byddai amodau'n gwella. Nid oes unrhyw beth wedi digwydd ers hynny, felly byddant yn amharod i lenwi asesiad arall a chydweithio yn y dyfodol.

Shelley
Hoffwn gyflwyno Pearl Llewellyn, y cynghorydd o Gyngor Sir Benfro, sydd newydd gyrraedd y cyfarfod.

Julie
Rwy'n credu bod hwn yn gyfle da i ni gael egwyl am hanner awr cyn ailddechrau.

EGWYL

Julie
Hoffwn ddiolch i Shelley am adael i ni ddefnyddio'r neuadd ac i Katie am y bwyd hyfryd.
Efallai y gall rhywun o'r tîm iechyd meddwl roi'r wybodaeth ddiweddaraf i ni am ba wasanaethau iechyd meddwl rydych chi'n eu darparu.

Hector
Rwy'n ymdrin ag iechyd meddwl oedolion yn bennaf. Ar hyn o bryd, mae yna gynllun i drawsnewid gwasanaethau iechyd meddwl i newid y ffordd y maent yn cynnig eu gwasanaethau. Bydd mwy o bwyslais ar drin pobl yn y cartref.

Nicola
Sut allwn ni ymgysylltu â phobl nad oes ganddynt fynediad at y gwasanaethau sydd eu hangen arnynt?

Sonia
Mae'n bwysig iawn trin pobl yn y cartref, lle maen nhw'n teimlo'n ddiogel.

Kirby
Sut mae pobl yn defnyddio'r gwasanaethau o'r cychwyn cyntaf?
Fel arfer, y plentyn hynaf sy'n ceisio cael mynediad at y gwasanaethau ar ran y rhieni. Felly, mae angen i wybodaeth fod ar gael yn rhwydd.

Hector
Y meddyg teulu yw'r brif ffordd o gael mynediad at wasanaethau iechyd meddwl.

Kirby
Ni all Sipsiwn a Theithwyr ymyl ffordd gofrestru â meddygfeydd meddygon teulu oherwydd nid oes ganddynt gyfeiriad sefydlog, felly nid ydynt yn gallu cael mynediad at y gwasanaethau sydd eu hangen arnynt. Mae angen dod o hyd i ffordd arall, fel ysgolion neu fudiadau gwirfoddol sy'n gallu cyfeirio pobl at wasanaethau iechyd meddwl.

Hector
O dan y cynllun newydd, bydd canolfan galw i mewn lle gall pobl hunangyfeirio at wasanaethau iechyd meddwl.

Shona

Rwyf wedi cael profiad uniongyrchol o orfod cael mynediad at wasanaethau iechyd meddwl. Cefais fy nghyfeirio gan yr ysgol at adran ddamweiniau ac achosion brys ac ymlaen at wasanaeth iechyd meddwl plant a'r glasoed. Cefais apwyntiad â nhw yn gyflym iawn.

Kirby
Dim ond rhywun o dîm iechyd meddwl oedolion oedd ar gael i weld fy nghymydog 10 oed a oedd yn bygwth lladd ei hun. Dywedwyd wrtho i fynd adref. Mae angen gwasanaeth gwell ar blant.

Shelley
Mae gwasanaethau iechyd meddwl plant a'r glasoed o dan bwysau eithafol. Mae angen i ysgolion gynnig cymorth ar y safle.

Tom Tom
Mae Sipsiwn a Theithwyr sy'n byw ar ymyl y ffordd yn wynebu pwysau eithafol a all effeithio ar eu hiechyd meddwl.

Kirby
Maent bob amser o dan bwysau. Nid oes ganddynt gyflenwad dŵr a thrydan, na thoiledau. Maent bob amser yn ofni y gallai plant gerdded allan i'r ffordd. Mae trawma eu hamgylchiadau yn ddigon i sicrhau bod angen cymorth ar Sipsiwn a Theithwyr.

Tom Tom
Beth am safleoedd sefydlog – beth yw'r sefyllfa yno?

Tyrone
Gall safleoedd fod wedi'u hynysu. Yn aml, nid yw cymdogion yn gallu siarad â'i gilydd oherwydd rhwystrau o fewn y safleoedd.

Kirby
Gall cyfleusterau fod yn gyfyngedig iawn. Weithiau, mae un peiriant golchi i ddau deulu ac ati. Mae yna broblem o ran diogelwch tân oherwydd bod gormod o bobl yn byw ar safle bach.

Sonia
Rwy'n fam i blentyn sydd ag anghenion arbennig. Rydw i'n byw yn Shirenewton yng Nghaerdydd. Rwyf i a fy mhlant yn teimlo'n unig oherwydd fy mab sydd ag anghenion arbennig – mae stigma yn gysylltiedig ag anghenion arbennig, felly nid

yw teuluoedd eraill ar y safle yn siarad â ni. Mae'r safle yn bell iawn i ffwrdd o gyfleusterau lleol ac nid wyf yn gallu gyrru, felly rwy'n teimlo fy mod wedi fy ynysu.

Kirby
Mae plant yn wynebu straen hefyd, gan fod y farn ar addysg wedi newid. Mae plant iau yn mynd i'r ysgol, ond nid oedd yn rhaid i'w brodyr a chwiorydd hŷn wneud hynny. Mae hyn yn ei gwneud yn anodd iawn i'r brodyr a chwiorydd hŷn wrth iddynt geisio gwneud tasgau gweinyddol, oherwydd bod eu gallu i ddarllen ac ysgrifennu yn gyfyngedig.

Tom Tom
Mae dynion o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr o dan bwysau mawr bob dydd gan fod yn rhaid iddynt fynd allan i weithio i ennill cyflog i'w teuluoedd. Daw'r straen ychwanegol o beidio â gwybod faint o arian y byddant yn ei gymryd adref ar ddiwedd pob dydd.

Shelley
Cynigir addysg i oedolion drwy'r ysgol, sy'n cynnwys diogelwch ar y safle, llythrennedd cyfrifiadurol a dau gwrs gradd.

Sonia
Rwy'n cael trafferth yn darllen llythyrau sy'n dod drwy'r post. Gallaf ddarllen y geiriau, ond nid wyf yn deall yr ystyr.

Tyrone
Dylai sefydliadau fod yn ymwybodol o bwy sy'n derbyn ac yn darllen y llythyrau a darparu ar eu cyfer.

Shelley
Rydym wedi nodi bod cyswllt wyneb yn wyneb â rhieni o'r gymuned yn lleihau o ganlyniad i ddefnyddio ffonau symudol.

Peter
Rwy'n awyddus i weithio gyda phobl o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr. Rwy'n poeni am y bobl nad ydym yn gwybod amdanynt a'r rhai nad ydynt yn cael mynediad at wasanaethau.

Bev

Yn bendant mae'n rhaid dechrau yn yr ysgol er mwyn nodi'r rhai sydd â phroblemau. Gall aelodau'r gymuned ddod i mewn a gwneud rhywbeth, wedyn gallwn siarad â nhw am iechyd meddwl.

Shona
Mae gwasanaethau ar-lein yn ffordd dda o gynnig mynediad at gymorth o ran iechyd meddwl. Fodd bynnag, mae angen rhywle i helpu pobl â llythrennedd digidol.

Trudy
A oes unrhyw gyllid ar gyfer cynnal bore coffi i drafod iechyd meddwl, er enghraifft, lle gall pobl alw heibio'n anffurfiol i siarad am eu problemau/pryderon o ran iechyd meddwl?

Hector
Nid oes unrhyw beth rwy'n gwybod amdano, ond byddaf yn nodi'r syniad.

Charlie
Nid yw aelodau'r gymuned yn dod i gyfarfodydd oherwydd eu bod yn gwybod na fydd unrhyw beth yn cael ei wneud. Mae'r awdurdodau lleol yn gofyn iddynt gymryd rhan, ond nid ydynt yn gwneud unrhyw beth i wella'r sefyllfa.

Julie
Mae Llywodraeth Cymru yn gwneud deddfau, ac mae dyletswydd ar yr awdurdod lleol i'w gweithredu. Mae'r cyngor yn atebol – ysgrifennaf atynt i weld beth sy'n digwydd o ran yr asesiad o anghenion llety.

Shona
Mae'n anodd iawn dod o hyd i leoliad addas ar gyfer slabiau/safleoedd newydd.

Julie
Diolch yn fawr iawn i chi am ddod i'r cyfarfod heddiw. Roedd yn hynod bwysig clywed am y materion penodol sy'n effeithio ar Sir Benfro. Y pwyntiau gweithredu y byddaf yn eu dwyn ymlaen yw:

1. Canlyniadau'r asesiad o anghenion llety
2. Effaith torri'r grant addysg
3. Colli nyrsys dynodedig ar gyfer y gymuned Sipsiwn a Theithwyr
4. Gwasanaethau iechyd meddwl

Shelley

Diolch yn fawr i Julie a'r gwasanaeth iechyd meddwl am ddod i'r ysgol. Gobeithiwn y gallwn symud ymlaen a gwneud gwelliannau.

Tyrone
Mae angen inni fynd i'r afael â'r materion hyn hyd nes y bydd y gwaith wedi'i gwblhau.

Daeth y cyfarfod i ben am 14.00.